

С. К. Амелін,
аспірант, ДННУ НДФІ "Академія фінансового управління"

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН

У статті проаналізовано світовий досвід регулювання лізингового ринку в процесі його становлення. Досліджено необхідність та ефективність державного регулювання лізингових відносин у розвинених країнах. Обґрунтовано доцільність застосування міжнародного досвіду щодо поєднання ринкових та адміністративних методів стимулювання розвитку лізингу.

The article analyzes the international experience of leasing market regulation in the process of formation. Investigate the necessity and effectiveness of state regulation of leasing relations in developed countries. Expediency international experience of combination the market and administrative instruments to stimulate the development of leasing.

Ключові слова: лізинг, фінансовий лізинг, лізингові відносини, державне регулювання, ринок лізингу, законодавство про лізинг, регулювання лізингової діяльності.

Key words: leasing, financial leasing, leasing relations, government regulation, the leasing market, the law on leasing, management leasing.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах активізація інноваційної діяльності неможлива без пошуку, залучення, концентрації та ефективного використання наявних кредитно-інвестиційних ресурсів з сучасних інноваційних джерел, одним з яких є фінансовий лізинг. Досвід багатьох країн доводить, що лізинг потенційно може стати альтернативою кредитування, а за умови ефективної державної підтримки навіть перевершити його. Між тим в Україні, де лізинг є порівняно новим фінансовим інструментом, не повною мірою використовується накопичений розвинутими країнами досвід використання лізингу як механізму інвестування та оновлення основних фондів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням особливостей регулювання лізингових відносин займалися як зарубіжні так і вітчизняні науковці. Найбільш ґрунтовно питання міжнародного досвіду регулювання лізингових відносин розкрито у роботах російських вчених: В.А. Горемікіна [4], О.В. Кабатової [6], В.Д. Газмана [3], А. Белоуса, В.М. Джухи, Л.Н. Прилуцького, М.І. Лещенка, а також вітчизняних дослідників: В.Мосійчука, О.М.Левковець, В.С.Різника, Н.В.Стукалової.

Певні аспекти державного регулювання лізингової діяльності закордоном розкрили у своїх дослідженнях вітчизняні науковці А.Г. Барабаш, Н.Н. Внукова, О.В. Оль-

ховиков [2], В. Комаров, Б.Л. Луців, В.І. Міщенко [10], О.С. Луб'янський, Л.Я. Снігір, Р.П. Саблук, С.А. Циганов, В.М. Кочетков.

Про необхідність державного регулювання лізингового ринку також іде мова у наукових працях та монографіях Н.О. Саніахметової, Г.О. Холодного, В.В. Іванишина.

Проте у роботах закордонних та вітчизняних авторів відсутній глибинний аналіз зв'язку між механізмами регулювання та розвитком ринку лізингу. Крім того, необхідність подальшої розробки зазначеної тематики зумовлена постійним розширенням методів та інструментів регулювання ринку лізингу як за кордоном, так і в Україні.

ЦІЛІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проаналізувати закордонний досвід регулювання лізингу та дослідити особливості застосування регулятивних інструментів і їх вплив на розвиток ринку лізингу.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Причинами доволі швидкого розповсюдження фінансового лізингу за кордоном є висока ефективність та надзвичайна гнучкість лізингу саме як інвестиційного інструменту. Лізинг був затребуваний економікою завдяки різкому зростанню інвестиційних потреб господарського комплексу, високим темпам технічного прогресу, які не могли задовольнятися за рахунок вик-

лючно традиційних каналів фінансування. В умовах гострої конкуренції лізинг став додатковим і достатньо ефективним каналом збуту виробленої продукції, він дозволив розширити коло споживачів та відкрити нові ринки збуту.

Перетворення лізингу в ефективний інструмент розвитку економіки багато в чому залежить від форм регулювання лізингової діяльності з боку держави та саморегулювання суб'єктів лізингової діяльності.

Досліджуючи досвід правового регулювання лізингових відносин в зарубіжних країнах необхідно звернути увагу на те, що інвестування основних фондів, яке здійснюється у формі майнового найму, не завжди охоплюється терміном "лізинг". Для характеристики вказаних відносин використовуються інші терміни: "credit-bail" (кредит-оренда) — у Франції та "location-financement" (найм-фінансування) — у Бельгії, "mitvertrag kredit" (кредитне співробітництво) — в Німеччині, "arrendamiento financiero" (фінансова оренда) — в Іспанії, "credito arrendamiento" (кредит-оренда) — в Італії. Для фінансової оренди в англійських країнах застосовують термін "financial leasing" (фінансовий лізинг). Подібні поняття існують в багатьох мовах, проте на міжнародному рівні англійський термін "leasing" використовується та розуміється зазвичай саме у значенні фінансового лізингу.

Варто зауважити, що існують різні рівні забезпечення регулювання лізингу в зарубіжних країнах:

- країни, які мають спеціальні закони, що регулюють лізингові угоди (Франція, Італія);
- країни, які мають особливе спеціальне лізингове законодавство (Швеція, Австрія);
- країни, які не мають спеціальних законів і підзаконних актів, які регулювали б лізингові угоди (Німеччина, Данія, США).

Правове регулювання фінансового лізингу як виду інвестування в кожній окремій країні має особливості. Але, насамперед, необхідно знайти спільні тенденції (напрями) правового регулювання лізингу в зарубіжних країнах. Виокремлення спільних напрямів регулювання лізингу з позиції їх ефективності дає можливість стверджувати про необхідність запровадження тих чи інших методів у вітчизняному законодавстві.

Характерно, що нормативно-правові акти зарубіжних країн часто визначають перелік умов, за наявності яких певну угоду слід віднести до лізингової. В країнах з розвинутою економікою фінансовий лізинг розглядається як одна з форм інвестування (фінансування) виробництва. У цьому випадку основна увага звертається саме на фінансову сторону угоди.

Враховуючи, що капіталовкладення (інвестиції) відіграють одну з першочергових ролей в економіці держави, остання змушена приділяти значну увагу регулюванню власної інвестиційної політики. Встановлюючи певні умови для залучення інвестицій в конкретні галузі економіки, держава може створювати стимули для спрямування надходжень капіталу саме в ті галузі, які більш за все їх потребують. Серед різних способів впливу на інвестиційну політику важливе місце займають податки та амортизація: змінюючи розміри податків, встановлюючи податкові пільги, збільшуючи

або зменшуючи строки амортизації, держава визначає сфери найбільш вигідного вкладення капіталу, що в кінцевому рахунку призводить до розвитку економіки в потрібному напрямі.

Державна підтримка лізингових операцій шляхом їх пільгового оподаткування мала місце у високорозвинених зарубіжних країнах, хоча б на період становлення лізингових відносин у цих країнах. Після Другої Світової війни майже у всіх країнах з розвинутою економікою була запроваджена політика прискореної амортизації (у ФРН з 1948 р., у Франції — у 1960 р.). У країнах західної Європи була запроваджена вільна амортизація обладнання, що дозволяло його списання у перший рік експлуатації [18]. Крім прискореної амортизації, у багатьох країнах також застосовувались так звані інвестиційні знижки, що дозволяли зменшувати величину прибутку до оподаткування. Найбільш сприятливі умови для розвитку лізингового ринку були створені у Великобританії, Німеччині, Ірландії, Норвегії, США.

У Великобританії лізинг почав розвиватися швидкими темпами лише після 1970 року, тобто після введення пільгового режиму оподаткування для лізингодавців. Компанії мали право не включати 100% інвестицій, пов'язаних з придбанням основних фондів, які були вкладені в поточному році, в суму оподаткованого прибутку. Використати право на таку пільгу можна було лише в кінці звітного року. Тому, якщо компанія брала участь в інвестуванні на початку року, вона була змушена деякий час чекати на отримання вигоди від цих пільг. Податкова інвестиційна пільга фактично являла собою безвідсоткову позику в розмірі 52% від вартості предмета лізингу. Це, безперечно, відбивалось у вартості лізингу для лізингоодержувача. Після 1986 року податкові пільги по інвестиційному лізингу зазнали суттєвого скорочення. Проте, поступовість цього процесу, а також те, що часткові пільги все ж таки були збережені, дало можливість ринку лізингу Великобританії не втратити динаміку росту.

Наразі у лізинговій індустрії Великої Британії виокремлюють три види лізингових операцій: фінансовий, оперативний та орендні угоди з опціоном купівлі, що передбачають придбання орендарем права власності на актив після виконання визначених контрактом умов. Контракт може також обумовлювати внесення чітко визначеної суми наприкінці оренди як викупного платежу. Водночас будь-яка лізингова угода, за британським законодавством, не може передавати права лізингоодержувачу на купівлю активу, що є предметом лізингу. Загалом у Великобританії (а також Данії, Нідерландах) лізингова діяльність, як правило, законодавчо практично не обмежується.

У Великобританії функціонують два галузевих об'єднання — Британська асоціація оренди та лізингу автотранспорту (British Vehicle Rental and Leasing Association) та Асоціація фінансів та лізингу (Finance and Leasing Association). Лізингові компанії, що є членами останньої, контролюють понад 92% всього британського лізингового ринку.

Досвід Великобританії однозначно доводить

ефективність використання певних податкових стимулів для розвитку ринку лізингу, а також можливість ринкової економіки щодо саморегулювання ринку лізингових послуг в умовах доволі ліберального законодавства.

У Німеччині визначальним при оподаткуванні лізингових операцій також є економічний підхід. У випадках фінансового лізингу податки за майно сплачує лізингоодержувач, якщо нормальний строк використання цього майна значно більший, ніж строк лізингової угоди. Лізингоодержувач має право на продовження угоди і опціон викупу майна, реалізуючи який він повинен сплатити лише збір, значно менший, ніж орендна плата або ціна купівлі. Якщо термін використання майна і термін договору співпадають, то діє це ж правило. Обов'язок лізингоодержувача сплачувати податки означає, що лише лізингоодержувач як господарюючий власник може користуватися правом на інвестиції з податковими пільгами.

Законодавством Німеччини, як і Швейцарії, передбачається, що у випадку лізингу власником майна залишається лізингодавець, а у випадку купівлі-продажу в розстрочку право володіння переходить до орендаря в момент оформлення угоди. Лізинг відрізняється від оренди та інших господарських відносин в основному економічно обґрунтованим розміром платежів, тобто договір лізингу як такий визначається не за економічними критеріями, а за формою на відповідність юридичним нормам.

Законодавство Німеччини не передбачає жодних обмежень типів активів, що можуть бути передані в лізинг, не існує обмежень і щодо термінів лізингових угод. Усі правові умови лізингової діяльності в країні створюються судовою практикою та постановами податкової служби. Фактично в Німеччині лізинг регулюється більшою мірою опосередкованими методами. При цьому увага приділяється не тільки податковим пільгам, а й захисту прав та інтересів суб'єктів лізингу.

На початку 2007 року в Німеччині було зареєстровано і активно діяло більш як дві тисячі лізингових компаній. Однак, незважаючи на чисельність лізингодавців, рівень концентрації лізингового бізнесу в Німеччині, як і у Великій Британії, достатньо високий.

Галузевим об'єднанням німецьких лізингодавців є Федеральна асоціація лізингових компаній Німеччини, до якої станом на 01.01.2007 року входила 181 компанія (обсяги їх операцій становили 90% усього лізингового бізнесу країни), з яких 155 компаній спеціалізувались тільки на лізингу обладнання та транспортних засобів, 9 — на лізингу нерухомості, 17 лізингодавців передавали в лізинг усі дозволені законодавством види активів, тобто були універсальними [13].

Таким чином, німецький досвід ліберального законодавчого регулювання лізингу, в основному опосередкованими методами, довів свою ефективність в умовах поєднання ринкової економіки з державною підтримкою.

У Бельгії лізинг регулюється звичайним господарським та контрактним правом. Бельгійський уряд не підтримує фінансовий лізинг та не встановлює певних

податкових пільг. У зв'язку з цим у Бельгії більшою мірою розвинуті інститути ринкового або саморегулювання лізингу. Зокрема, у Бельгії створена та активно діє Бельгійська Асоціація Лізингових Компаній, члени якої контролюють близько 90% ринку лізингових послуг країни.

На відмінну від Великобританії, у Бельгії (як і в Італії, Франції) обов'язковою умовою лізингової угоди є продаж майна після закінчення строку угоди за попередньо узгодженою ціною (опціон).

В Ірландії для стимулювання лізингу лізинговим компаніям надаються державні субсидії, можливість використовувати прискорений режим амортизації й інші пільги, що позитивно позначилося на лізинговому ринку. У результаті Ірландія стала світовим центром лізингу літаків.

Фактично у Франції угодами фінансового лізингу є угоди з опціоном викупу активу за залишковою вартістю (credit-bail). При цьому прямий лізинг забороняється, тобто виробнику майна не дозволяється виступати лізингодавцем.

У Франції діяльність компаній, що спеціалізуються на фінансовому лізингу підлягає прямому державному регулюванню. Вони обов'язково реєструються у Банку Франції, отримують статус фінансової установи і повинні виконувати певні нормативи, зокрема щодо мінімального розміру статутного капіталу.

Згідно з французьким Податковим кодексом тільки лізингодавець у всіх випадках (за будь-якого виду лізингової угоди) має право амортизувати актив, що є предметом лізингу. Амортизацію можна нараховувати із застосуванням прямолінійного методу або методу зменшення залишкової вартості. Лізингові платежі у повному обсязі належать до капітальних витрат лізингоодержувача, що зменшує величину прибутку до оподаткування. Застосування вказаних амортизаційних та податкових пільг виявилось корисним для всіх учасників лізингових операцій.

Варто також зазначити, що законодавствами Франції, Італії, США передбачені спеціальні вимоги до лізингового механізму. Лізингові угоди підлягають реєстрації в судових органах з метою оповіщення певного кола осіб, передбаченого законодавством, про власника майна, переданого в лізинг.

У Франції існує два професійних об'єднання лізингодавців — Національна асоціація, членами якої є 123 лізингові компанії, та Асоціація лізингодавців, до складу якої входять компанії, що спеціалізуються на лізингу автотранспорту.

Досвід Франції у питаннях регулювання лізингової діяльності красномовно свідчить, що лізинг, який є різновидом фінансової послуги, повинен мати особливий правовий статус, на відмінну від орендних відносин.

Аналіз правового регулювання лізингу в зарубіжних країнах, неможливий без дослідження його становлення в США. Адже саме в цій країні накопичений значний досвід регулювання лізингових відносин. У 50-х роках урядом Сполучених Штатів була прийнята ціла низка законопроектів, покликаних регулювати лізингові відносини [2]. Серед цих нормативних актів

необхідно виділити правила оподаткування лізингових операцій, які були затверджені податковим управлінням США і покладені в основу податкового статусу лізингу.

Розвитку лізингу США сприяли пільги, визначені в податковому законодавстві. Право на податкові пільги виникало у тому випадку, якщо договір відповідав правилам, установленим для лізингу Управлінням внутрішніх доходів Міністерства фінансів США.

Варто відзначити, що до 1963 року американським банкам заборонялося виступати лізингодавцями в лізингових угодах. Тому вони були змушені брати участь у лізингових операціях лише як кредитори лізингових компаній. Ця обставина також сприяла істотному розвитку лізингу в США, оскільки створила умови для виникнення та діяльності лізингових компаній.

У 1981 році у США був прийнятий Закон про реформу системи оподаткування. У ньому вказувалися критерії віднесення угод до лізингових і була лібералізована система використання податкових пільг по лізингу. Зокрема, були дозволені угоди по передачі партнеру податкових пільг.

З 1986 року податковий статус лізингу змінюється. Уряд США вбачає в ньому субсидію на благо іншої держави (так званий експорт податкових пільг), і велика частина податкових пільг була скорочена через застосування механізму амортизації.

Варто відзначити, що державне регулювання лізингу в США здійснювалось і у формі опосередкованого правового регулювання.

Загалом можна стверджувати, що розвиток лізингу в США забезпечувався свого часу значними податковими та амортизаційними пільгами, законодавчим визначенням можливих суб'єктів лізингу, застосуванням різноманітних його форм. Але американська модель лізингу має власні специфічні риси і навряд чи можна її пристосувати до правової системи України. Тут мають значення відмінності у системах права і різні етапи розвитку лізингу.

На становлення законодавчої бази лізингу в Україні перш за все впливає досвід Російської Федерації (далі — РФ). До відносно недавнього часу в Російській Федерації лізингові відносини регулювалися загальними нормами цивільного законодавства. Пізніше про значення лізингу в ринковій економіці було вказано в Указі Президента [14]. Подальше регулювання розвитку лізингу передбачалося і в нормативних документах Уряду РФ [12]. Даними нормативними актами було запроваджено тимчасове положення про лізинг. Треба сказати, що і до цього часу Росія вже мала певний практичний досвід застосування лізингових операцій. Ще раніше були створені державні лізингові компанії.

На даний момент регулювання ринку фінансового лізингу в Російській Федерації здійснюється за допомогою Цивільного кодексу і Федерального Закону "Про фінансову оренду (лізинг)" [15]. Цивільний кодекс встановлює пріоритет спеціальних норм про лізинг над загальними нормами про оренду.

Згідно з положеннями Податкового кодексу Російської Федерації станом до 01.01.2009 р. суб'єкти лізинго-

вої операції мали наступні податкові переваги порівняно з суб'єктами інших операцій:

- вони могли застосовувати прискорену амортизацію з коефіцієнтом прискорення не вище трьох;
- лізингодавець включав лізингові платежі (в повному обсязі) в собівартість продукції, а це, в свою чергу, давало змогу зменшувати оподатковуваний прибуток.

Окремо варто зазначити, що державне регулювання фінансового лізингу в РФ поширюється на ліцензування цього виду діяльності.

Слід зазначити, що в РФ досить довгий час забезпечувалась суттєва державна підтримка розвитку лізингу. Держава здійснювала цілу низку заходів, направлених на підтримку лізингової діяльності. В результаті Росія стала лідером за темпами розвитку лізингу в Європі.

На сучасному етапі розвитку ринок фінансового лізингу в РФ зазнає значних змін. У першу чергу негативний вплив на динаміку ринку спричинила фінансова криза, що проявилась у кризі ліквідності, масових неплатежах тощо. Крім того, з 1 січня 2009 року зменшується до 20% податок на прибуток [17]. Зниження податку на прибуток знижує переваги фінансового лізингу в порівнянні із кредитом, адже знижується й економічна ефективність лізингу для лізингоодержувачів.

Ще одна податкова зміна стосувалась популярного й розвиненого в Росії авто-лізингу. З 2009 року скасовано понижувальний коефіцієнт 0,5 амортизації для легкових автомобілів і мікроавтобусів. У той же час відмінюється й коефіцієнт 3 для перших трьох амортизаційних груп.

Досвід РФ є корисним для України з огляду на схожість економічних систем, які переживали процес суттєвих трансформацій. Проте, на відміну від Росії, Україна вчасно не скористалась перевагами лізингового механізму інвестування та не створила достатніх умов для його розвитку.

Існують також країни, де розвитку лізингу перешкоджають певні серйозні обмеження. Наприклад, у Греції заборонений лізинг нерухомості, а також вантажного автотранспорту й автобусів, стримується розвиток й норми амортизації, які регулюються державою.

Варто також відзначити, що світова спільнота не є однотайною у питаннях регулювання лізингових відносин. Так, Комітетом з міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку (JASC) розроблені стандарти по обліку лізингу, які були прийняті Бельгією, Великобританією, Грецією, Ірландією, Нідерландами, США, Японією й іншими країнами. У їхню основу покладений принцип економічного володіння переданим у лізинг майном. Однак деякі країни Західної Європи, а також Комісія Європейського Союзу й Організація європейського лізингу дотримуються юридичного права на володіння майном, переданим у лізинг. Через розходження трактування права володіння майном відрізняються й системи бухгалтерського обліку й методи нарахування амортизації та податків, оскільки, відповідно до економічної концепції, майно повин-

но обліковуватись на балансі лізингодержувача, а відповідно до юридичного — на балансі лізингодавця.

Лізинг сприяє активізації інвестиційних процесів, росту обсягів виробництва, розвитку здорової конкуренції, на міжнародному рівні він усіляко підтримується Всесвітнім Банком, Європейським банком реконструкції й розвитку, Комісією Євросоюзу, Європейською економічною комісією й іншими структурами, а здійснення міжнародного лізингу регулюється Міжнародною конвенцією УНІДРУА.

Як показує світовий досвід, специфічне законодавство не є визначальним для розвитку лізингу, домінують макроекономічні умови країни, державна підтримка інвестиційної діяльності й лізингу як важливої її форми.

ВИСНОВКИ

Міжнародна практика свідчить, що навіть розвинуті ринкові інститути не дозволяють повною мірою реалізувати переваги фінансового лізингу як інвестиційного інструменту. Державі необхідно більш глибоко та уважно відслідковувати ринкові процеси та вдосконалювати інституційну базу для більш ефективного регулювання ринку лізингу.

У багатьох країнах регулювання лізингу забезпечується спеціальним лізинговим законодавством. У нормативних актах таких країн міститься визначення лізингу, перераховуються ознаки, наявність яких свідчить про укладення договору лізингу, зазначаються вимоги, яким повинен відповідати лізингодавець, а також співвідношення між строком лізингу та нормативним строком служби майна, детально регулюються відносини між лізингодавцем, лізингодержувачем і продавцем майна. Але є і велика група країн, які не мають спеціального законодавства про лізинг. Лізингові угоди в цих країнах регулюються загальними положеннями цивільного, торговельного права, судовими рішеннями, податковим законодавством.

Проведене дослідження свідчить, що стрімкий розвиток лізингу в країнах з розвинутою економікою був зумовлений не тільки перевагами цього інноваційного механізму фінансування, а й продуманою політикою регулювання та стимулювання його розвитку із використанням як ринкових, так і адміністративних (державного регулювання) методів. Проте, на сучасному етапі усвідомленою є необхідність поступового звуження сфери адміністративно-правового регулювання економічних (в тому числі лізингових) відносин та зміни форм державного впливу.

Міжнародний досвід доводить, що співвідношення ринкових і державних регуляторів лізингової діяльності має бути оптимальним. Встановивши чіткі законодавчі обмеження, держава повинна дозволити лізинговому сектору розвиватись вільно за ринковими принципами і законами. Для цього потрібен комплекс організаційно-правових заходів щодо створення розвиненої інфраструктури в сфері лізингу, правові механізми стимулювання розвитку лізингової діяльності та ефективна система захисту прав та законних інтересів суб'єктів лізингу, а також суспільних і державних інтересів у цій сфері.

Результати проведеного дослідження варто використати для покращення вітчизняного лізингового законодавства на основі успішних прикладів з міжнародного досвіду, та подальшої розробки конкретних пропозицій щодо удосконалення регуляторної політики в сфері лізингу.

Література:

1. Адамов Н.А., Тілов А.А. Лізинг. — Спб., 2005. — 128 с.
2. Внукова Н.Н., Ольховиков О.В. Мир лізинга. — Харків: Основа, 1994. — 220 с.
3. Газман В.Д. Лізинг: теорія, практика, коментарі. — М.: фонд "Правовая культура", 1998. — 416 с.
4. Горемыкин В.А. Лізинг: учебник. — М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и К°", 2003. — 944 с.
5. Горемыкин В.А. Основы технологии лизинговых операций: учебное пособие. — М.: Ось-89, 2000. — 512 с.
6. Кабатова Е.В. Лізинг: правовое регулирование, практика. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 204 с.
7. Комаров В. Міждержавний лізинг у СНД: становлення і проблеми розвитку // Економіка України. — 1998. — № 11. — С. 76—81.
8. Международная практика лизинга / М.И. Лещенко, В.Е. Бочков, Ю.Н. Демин, Д.П. Кацыв; под общ. ред. М.И. Лещенко / Моск. гос. индуст. ун-т. Ин-т дистанц. образования. — М., 2002. — 341 с.
9. Международная практика лизинговой деятельности // Эксперт. № 48, 23 декабря. — 2002. — С. 79—90.
10. Міщенко В.І., Луб'янський О.С., Слав'янська Н.Г. Основы лізингу: навч. посібник / Серія "Бібліотека банкіра". — К.: Товариство "Знання", 1997. — 138 с.
11. Мосійчук В. Світова практика проведення лізингових операцій та проблеми її впровадження в Україні // Економіка України. — 1995. — № 3. — С. 37—42.
12. Постановление Правительства РФ от 29 июня 1995 г. № 633 "О развитии лизинга в инвестиционной деятельности" // Собрание законодательства Российской Федерации. — 3 июля 1995 г. — № 27. — Ст. 2591.
13. Сайт Європейської конфедерації асоціацій лізингодавців "Leaseurope".
14. Указ Президента РФ от 17 сентября 1994 г. № 1929 "О развитии финансового лизинга в инвестиционной деятельности" // Собрание законодательства Российской Федерации. — 26 сентября 1994 г. — № 22. — Ст. 2463.
15. Федеральный закон от 29 октября 1998 г. № 164-ФЗ "О финансовой аренде (лизинге)" // Собрание законодательства Российской Федерации. — 2 ноября 1998 г. — № 44. — Ст. 5394.
16. Федеральный закон от 29 января 2002 г. № 10-ФЗ "О внесении изменений и дополнений в Федеральный закон "О лизинге" // Собрание законодательства Российской Федерации. — 4 февраля 2002 г. — № 5. — Ст. 376.
17. Федеральный закон РФ № 224-ФЗ від 26.11.2008 р.
18. Platt C.J. Tax system of Western Europe: A guide for business and the professions. — Farnborough, 1980.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2009 р.